

Discussienota Zorg voor de Toekomst – Inbreng NVAB

Utrecht, januari 2021

De NVAB, de wetenschappelijke beroepsvereniging van en voor bedrijfsartsen in Nederland, heeft met belangstelling kennis genomen van de discussienota Zorg voor de Toekomst. Het kabinet noemt drie thema's waarop actie nodig is, namelijk 1) preventie en gezondheid, 2) organisatie en regie en 3) vernieuwing en werkplezier. De NVAB herkent deze thema's. In deze inbreng voegen we vanuit het perspectief van de zorg voor werkenden enkele knelpunten en beleidsopties toe. In het bijzonder willen we graag bepleiten dat de volgende punten een plek krijgen in de Contourennota;

- Stimuleer werkgevers te voldoen aan de verplichting invulling te geven aan gezond en veilig werken en handhaaf die verplichting zo nodig.
- Maak bedrijfsgezondheidszorg toegankelijk voor alle ruim 9 miljoen werkenden in Nederland.
- Slecht de schotten tussen SZW en VWS; hoe nauwer de samenwerking, hoe beter curatieve zorg en bedrijfsgezondheidszorg kunnen samenwerken.
- Zo binnen, zo buiten, heb meer aandacht voor gezond en veilig werken in de sector Zorg zelf; niet alleen om de aantrekkelijkheid van het vak te vergroten, maar ook om de huidige werkenden voor de sector te behouden. Dat begint met werkgevers die dit serieus nemen. Equipeer directies met extra budget (ref. preventiefonds) en inspirerende voorbeelden, gecombineerd met een stok achter de deur in de vorm van inspecties.

De NVAB onderschrijft het pleit van de discussienota voor *“een beweging van de huidige focus op ziekte en zorg naar het bevorderen van gezondheid en welbevinden. Het moet minder gaan om ‘de patiënt’ en meer om ‘de mens’ en hoe hij of zij invulling wil geven aan zijn of haar leven. Dat vraagt om een betere inbedding in onze gezondheidszorg van preventie, leefstijl en eigen regie en een krachtiger investering in de sociale basis en inzet op een vroegtijdige aanpak van sociale problematiek.”* De NVAB heeft deze gedachtegang in haar eigen visiedocument voor de periode 2021-2026 vertaald naar wat dat betekent voor de zorg voor werkenden. Preventie en leefstijl spelen daarin een prominente rol.

Bedrijfsartsen zetten zich in voor goed werk voor alle werkenden, met of zonder dienstverband. Dat zijn in Nederland in totaal ruim 9 miljoen mensen. Goed werk betekent gezond en veilig werk. Op het moment dat werk gezond en veilig is, is het niet alleen van waarde voor de werknemer, maar ook voor de werkgever en de maatschappij. Anno 2021 is nog lang niet al het werk van waarde; ruim 40% van het

verzuim is werkgerelateerd (en dus te voorkomen!) en grote groepen werknemers staan bloot aan arbeidsrisico's als fysiek belastend werk en stoffen.¹

Juist de vertaling van wat werk betekent voor iemands gezondheid en andersom, wat iemands gezondheid betekent voor wat hij / zij wel en niet kan doen, is het werkterrein van de bedrijfsarts. Een medisch specialist die, niet alleen vanuit medisch perspectief, maar juist ook vanuit sociaal, maatschappelijk perspectief, werkgever en werknemer adviseert. Zo geeft de bedrijfsgezondheidszorg op de werkvloer invulling aan het pleit van de discussienota om in de zorg meer in te zetten op het “bevorderen van gezondheid en welbevinden”.

Daarbij is het belangrijk om op te merken dat werk niet alleen van belang is voor de gezondheid van werkenden, maar ook van invloed is op zijn / haar gezondheid na pensionering; bij gepensioneerden geldt dat bijna de helft van de ziektelast na pensioen wordt veroorzaakt door werkfactoren. In het bijzonder zien we dat terug bij de 4.000 mensen die er jaarlijks sterven door werkgebonden aandoeningen, vaak veroorzaakt door blootstelling aan gevaarlijke stoffen.²

De NVAB is daarom blij in de discussienota op pagina 18 te lezen over het belang van goede werkomstandigheden voor gezondheid en herkent de genoemde knelpunten om meer aandacht voor preventie te realiseren, in het bijzonder het knelpunt betreffende de onheldere verantwoordelijkheidsverdeling tussen partijen. We willen dat knelpunt graag aanscherpen waar het gaat om preventie van gezondheidsklachten bij werkenden en daaraan een beleidsoplossing toevoegen.

Als het gaat om preventie van uitval door ziekte bij werkenden, zet het huidige stelsel vooral in op zelfregulering en een gedeelde verantwoordelijkheid van werkgever en werknemer. Onder andere analyses van TNO, zoals de jaarlijkse Arbobalans, laten zien dat aandacht voor gezond en veilig werken bij werkgevers laag op de agenda staat of er soms zelfs vanaf gevallen is. Uit de evaluatie eind 2020 van de Arboret door het ministerie van SZW blijkt dat nog lang niet bij alle werkgevers de verplichte aandacht voor gezond en veilig werken goed georganiseerd is.³

De NVAB pleit daarom voor meer aandacht voor handhaving van deze verplichting van werkgevers, naast het voortzetten van trajecten om werkgevers beter te equiperen om aan de eisen van de wet te voldoen. In het verlengde pleit de NVAB ervoor dat alle werkenden in Nederland toegang hebben tot bedrijfsgezondheidszorg. Volgens de NVAB zou het niet moeten afhangen van de aard van iemands arbeidscontract of een werkende toegang heeft tot bedrijfsgezondheidszorg. Juist om voor iedereen werk van waarde te laten zijn.

De discussienota beschrijft ook het belang van goede samenwerking tussen arbozorg en curatieve zorg om gezondheid op het werk te bevorderen. Die goede samenwerking

¹ Factsheet Arbovisie 2040 <https://www.arboportaal.nl/campagnes/arbovisie-2040/documenten/brochure/2020/5/28/factsheet-arbovisie-2040-staat-van-gezond-en-veilig-werken>

² idem

³ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/11/09/kamerbrief-evaluatie-wijziging-arbowet-2017>

komt allerm minst vanzelf tot stand, zo hebben allerhande pilots de afgelopen 20 jaar laten zien. Een groot knelpunt is dat arbozorg en curatieve zorg in het huidige stelsel lastig informatie kunnen uitwisselen en in de curatieve zorg de afstemming met arbozorg vaak niet bekostigd is. Dit knelpunt zou de NVAB graag geadresseerd zien in de Contourennota. Om de gewenste samenwerking structureel te borgen, zal er volgens de NVAB kritisch naar het huidige stelsel gekeken moeten worden. Om die reden stelt de NVAB voor aan het thema Organisatie en Regie een extra knelpunt toe te voegen, namelijk dat zorg voor werkenden onder een ander ministerie valt (SZW) dan curatieve en publieke gezondheidszorg (VWS).

Voor de goede samenwerking tussen alle soorten zorg voor burgers die ook werknemer zijn, pleit de NVAB voor nauwere samenwerking tussen beide beleidsdepartementen. De beoogde samenwerking tussen de verschillende medische disciplines kan niet zonder samenwerking tussen de departementen waar die disciplines onder vallen. We zien bij de bestrijding van de coronapandemie hoe effectief het is dat de directie Publieke Gezondheidszorg van VWS nauw samenwerkt met de directie Gezond & Veilig Werken van SZW. De NVAB pleit ervoor die intensieve samenwerking na de coronapandemie vast te houden, om arbocuratieve samenwerking en aandacht voor preventie op de werkvloer te bevorderen.

Gezond en veilig werken is ook van belang in de sector Zorg zelf. Zoals de Contourennota schrijft op pagina 33 *“Zorgaanbieders kunnen dit potentieel beter benutten door ... de werkomstandigheden te verbeteren.”*

De NVAB voegt daaraan toe dat die goede werkomstandigheden niet alleen de aantrekkelijkheid van het vak vergroten (i.e. meer instroom van medewerkers), maar er ook voor zorgen dat minder medewerkers in de zorg niet beschikbaar zijn vanwege verzuim en meer medewerkers duurzaam inzetbaar blijven voor de zorg. Hier ligt een grote opgave voor de sector, waar het ziekteverzuim al jaren relatief hoog is, in 2019 (voor corona) 5,7% tegen 4,4% gemiddeld. Vooral in de verpleging, verzorging en thuiszorg is het verzuim met 6,8% hoog.⁴

Als het gaat om preventie weten we dat commitment en overtuiging van het management essentieel is om een preventiestrategie te laten slagen. Op dit moment doet de NVAB samen met het Trimbos Instituut, V&VN en het Coronel Instituut onderzoek naar het voorkomen van uitval door spanningsklachten bij medewerkers in de zorg, in het kader van het Meerjarenprogramma Depressiepreventie van VWS.

In dat onderzoek zien we dat het aan dat commitment bij directies ontbreekt. Directies van zorginstellingen zien wel de noodzaak van preventie, maar nemen vaak niet de lead. Er blijkt een groot aanbod van individuele (online) interventies, waar de behoefte van medewerkers juist is aan een aanpak op organisatieniveau, in het bijzonder gericht op een open en veilige werkcultuur waarin er aandacht en een luisterend oor is van collega's en leidinggevenden.

⁴ <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2020/arbeidsmarktprofiel-van-zorg-en-welzijn/6-arbeidsomstandigheden>

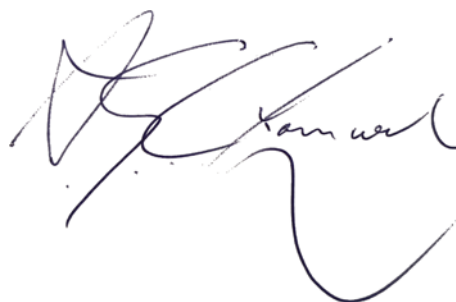
In lijn met ons pleidooi bij het thema Preventie & Gezondheid pleiten we hier voor een combinatie van het equiperen van directies met extra budget (ref. preventiefonds) en inspirerende voorbeelden, gecombineerd met een stok achter de deur in de vorm van inspecties. Het belang van die inspecties in de Zorg blijkt uit de recente publicatie van de Inspectie SZW over psychosociale arbeidsbelasting in ziekenhuizen.⁵ Van de 17 geïnspecteerde ziekenhuizen beheersten er 11 een of meerdere risicofactoren voor psychosociale arbeidsbelasting onvoldoende.

Kortom, de NVAB is blij met de gepresenteerde discussienota en voegt daar graag meer aandacht voor de zorg voor de 9 miljoen werkenden in Nederland (waaronder 1,5 miljoen in de zorg!) aan toe. We kijken met grote belangstelling uit naar de Contourennota die op basis van de discussienota opgesteld zal worden en werken ondertussen hard om de gezondheid van alle werkenden in Nederland te bevorderen en te beschermen.

Gertjan Beens, voorzitter NVAB

Gijsbert van Lomwel, directeur NVAB

⁵ <https://www.inspectieszw.nl/publicaties/publicaties/2020/06/30/resultaten-en-conclusies-psa-inspecties-in-ziekenhuizen-2019---2020>